

Wie is er hier nou dom?

ALS DOKKUMERS VROEGER DE VIJAND VERWACHTTEN, zetten ze een blinde man als uitkijk op de toren. Waarom? Omdat er voor de verdediging van de stad niemand anders gemist kon worden. Matthijs van Boxsel ging voor *De topografie van de Domheid* op zoek naar dit soort verhalen.

Lang, lang geleden maakte ik als student literatuurwetenschap kennis met een rede uit 1937 van de Oostenrijkse schrijver Robert Musil: *Über die Dummheit*, een verkapt aanklacht tegen de nazi's,' zegt Matthijs van Boxsel (63). 'Ik verdiepte mij erin en ontdekte dat over domheid bloedserieuze boeken zijn geschreven. Daarin werd domheid niet als een gebrek beschouwd, maar als een eigenschap, naast wijsheid en goedheid. Er zit dus een kracht in domheid. Mijn interesse was gewekt. Ik ben uiteindelijk cum laude op het onderwerp afgestudeerd, met een twijfelachtig compliment van mijn begeleider: domheid is jouw sterkste kant, Matthijs!' Sindsdien, we hebben het dan over de jaren 80 van de vorige eeuw, werkt hij gestaag aan een allesomvattende studie van de domheid. Na verschillende losse publicaties verschijnt in 2001 het eerste deel van zijn *Encyclopedie van de Domheid*, gevolgd door verhandelingen over morosofie (over absurde waanwetenschappelijke theorieën) en deskundologie ('domheid als levenskunst'). *De topografie van de Domheid* is de laatste aanwas. Van Boxsel beschrijft aan de hand van lachwekkende voorbeelden, illustraties en landkaarten alle steden en landen die door inwoners van andere steden en landen als spreekwoordelijk dom worden beschouwd. Uit *De topografie* blijkt elk land ter wereld zijn 'domoorden' heeft: plaatsen waar niet de slimste mensen wonen. Dat gaat over grenzen heen: wij Nederlanders beschouwen de Belgen als dom en zo heeft elk land zijn domme buur. De Belgen vinden de Luxemburgers dom, die zeggen dat weer over Duitsers, en die weer over de inwoners van de Balkanlanden,

die vervolgens ieder ander Balkanland om zich heen als dom beschouwen. Ook binnenlands zijn er in elk land gemeenten die bekendstaan om hun domheid. 'De *Encyclopedie* is inmiddels in zeventien talen vertaald, dus ik ben al op heel wat verre bestemmingen geweest om lezingen te geven. In elk land vraag ik: wie zijn jullie domste inwoners? In Zwitserland en Frankrijk blijken dat er heel veel te zijn, in Polen is Chelm berucht, België wijst de gemeente Olen aan en in China 'hebben ze die niet'. De schaamtecultuur daar is té groot.'

Ook in Nederland bestonden en bestaan schampere omschrijvingen en bijnamen voor bijna alle gemeenten en hun inwoners. Een paar daarvan zie je jaarlijks terug als geuzennaam (zotten-naam) in carnavalstijd: kruikenzeikers, kwakbollen, knollenvreters...

In *De topografie* staat een lijst met 'spreekwoordelijke domoorden'. Voor bijna iedereen waar ook in Nederland is wel een belediging voorhanden. Opvallend is dat eenzelfde bijnaam meer dan eens voorkomt. Neem 'muggenblussers': dat kan slaan op inwoners van Dalfsen, Haarlem, IJsselstein, Peest, Meppel en Woerden. De naam is afgeleid van een verhaal waarbij in de respectievelijke gemeenten de kerk in brand staat. Men gaat aan de gang

